

OSVRT NA NOVI STALNI POSTAV ANTROPOLOŠKOG ODJELA PRIRODOSLOVNOG MUZEJA U BEČU

dr. sc. DAVORKA RADOVČIĆ □ Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb

MARIJA BOŠNJAK □ Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb

IM 44 (1-4) 2013.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

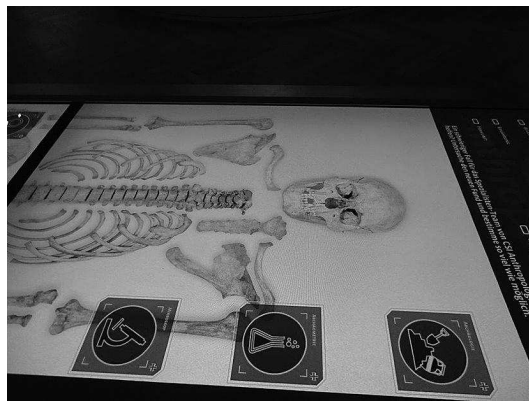
sl. 1. Pogled na drugu dvoranu novoga stalnog postava Antropološkog odjela Prirodoslovnog muzeja u Beču Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

Prirodoslovni muzej u Beču (Naturhistorisches Museum Wien), jedan od najpoznatijih prirodoslovnih muzeja u svijetu, otvorio je krajem siječnja 2013. godine novi antropološki stalni postav. Posjetitelji su taj postav čekali još od 1996. godine, kada se prethodni stalni postav (*Rassensaal*) zatvorio zbog brojnih kontroverznih optužbi kako prikazuje rasističko poimanje ljudske biološke raznolikosti u kojemu se mogu iščitati rezonancije nacističkih kategorizacija i tipologizacija neeuropskih populacija (v. Kuper, 1993.). Nakon tako teških optužbi, uz koje je još sredinom 1990-ih godina tako renomirana institucija, opravdano ili neopravdano, privlačena kroz svjetsku znanstvenu literaturu i povezivana s reminiscencijama nacističke rasne ideologije, autori novoga stalnog postava zasigurno su se susreli s neizmjerom odgovornim zadatkom.

Novi stalni postav, naslovljen *Hominidenevolution*, u žarište stavlja evoluciju čovjeka kao uvijek intrigantnu temu. Autorica koncepta postava prof. dr. Maria Teschler-Nicola, ravnateljica Antropološkog odjela Muzeja, okupila je mnogobrojne suradnike radi realizacije postava te uspješno prikazala, razjasnila i približila kompleksnu temu posjetiteljima Muzeja. U tri i pol desetljeća od otvaranja staroga kontroverznog antropološkog postava, izmijenjena je cijela paradigma i fokus istraživanja biološke antropologije u svijetu, pa i u Austriji. Potpuni otklon od staromodne tipologizacije populacija i socijalnog darvinizma kroz novi se postav može prepoznati u uvođenju suvremenih znanstvenih spoznaja proizašlih iz potpuno novih tehnologija izučavanja te prezentacije muzejske građe.¹ Te su inovacije učinile taj postav potpuno svježim i vrlo modernim, a njegov poseban izgled

¹ *High-tech* ozračje tijekom posljednjeg desetljeća vrlo je zastupljeno u austrijskoj antropologiji. Naime, Sveučilište u Beču ima jednu od najjačih radnih skupina koja se bavi virtualnom antropologijom - multidisciplinarnim širenjem antropologije u digitalni svijet, (<http://www.virtual-anthropology.com/>).

sl. 2. Na tzv. CSI stolu posjetitelji mogu "očima" mikroskopa, povećala, rendgena ili mikrokompijutorske tomografije proučavati čovjekov virtualni skelet te istraživati starost, spol i zdravstveno stanje prikazanog skeleta, kao i kontekst u kojemu je pronađen. Pritom se publici približava važnost konteksta nalaza i najnovije znanstvene arheološke metode.
Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

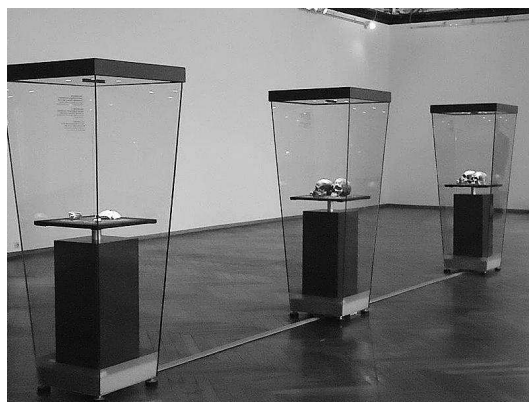
sl. 3. Vizualno su impresivni izlošci odljevaka tragova stopala hominida starih oko 3,6 milijuna godina, očuvani u vulkanskom pepelu na tanzanijском nalazištu Laetoli.
Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

sl. 4. Za posjetitelje koji žele znati više o evoluciji hominida uređena je i čitaonica, koja je sastavni dio stalnog postava. Sjedeći u udobnim naslonjačima, okruženi rekonstrukcijama hominida, posjetitelji mogu bezbrižno pregledavati elektroničku knjižnicu prilagođenih znanstvenih radova koji govore o pojedinim aspektima evolucije hominida.
Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

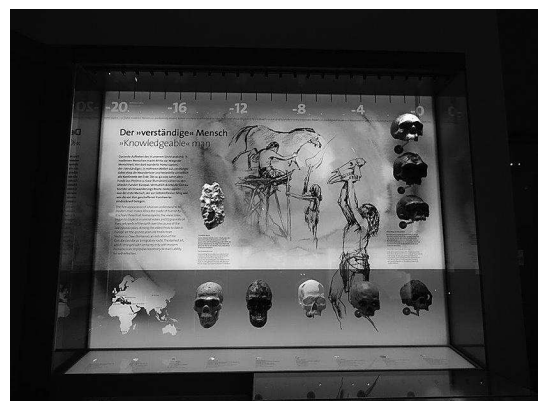
sl. 5. Dugo očekivano otvorenje novoga stalnog postava pozdravio je i Hrvatski prirodoslovni muzej, koji s bečkim muzejom ima stoljetnu tradiciju uspješne suradnje. Naime, na svečanom otvorenju, u strogo zaštićenim vitrinama, posebno su bila izložena tri važna originalna ulomka (Krapina 4, 58 i 188.8) iz zbirke krapinskog diluvija koja se čuva u Hrvatskome prirodoslovnome muzeju u Zagrebu. Ulomak lubanje (Krapina 4) još je 1899. godine, odmah nakon prve sezone iskopavanja nalazišta Hušnjakovo u Krapini, dr. Gorjanović-Kramberger donio na uvid i konzultacije dr. Josefu Szombathyju, tadašnjem ravnatelju Prapovijesnog ođjela Muzeja.
Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

sl. 6. Postaje s odljercima lubanja na kojima se taktilno mogu pratiti morfološke promjene pripadnika roda *Homo*.
Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

sl. 7. Muzejska vitrina koja prikazuje pojavu modernog čovjeka u gornjem paleolitu.
Naturhistorisches Museum (NHM), Wien
Fotografirala Marija Bošnjak.

i sadržaj razvijen je posve originalnim multimedijским oblikom muzejske komunikacije.

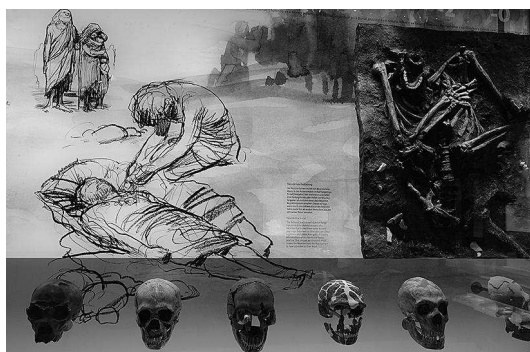
Postav je prezentiran na gotovo 300 m² unutar dvije muzejske dvorane (Saal XIV i XV) bečkoga imperijalnog i neoklasicističkog zdanja. Poštovala se zaštićena unutrašnja arhitektura dviju originalnih antropoloških dvorana iz prethodnih vremena. Međutim, za razliku od drugih ođjela Muzeja, stare muzejske vitrine u tim dvjema dvoranama nisu bile sačuvane, tako da su autorica koncepta i arhitekt Arno Grünberger² imali slobodu pri izradi novih vitrina kojima su maksimalno mogli iskoristiti raspoloživi i donekle zaštićeni prostor antropološke ekspozicije.

Dvije dvorane podijeljene su na dvije veće tematske cjeline unutar proučavanja čovjekove evolucije. U prvoj dvorani prikazane su temeljne biološke prilagodbe naj-

starijih ljudskih predaka i čovjekovih srodnika te, posebno, evolucija obligatnog bipedalizma - lokomotorne sposobnosti koja je unutar skupine primata (svih majmuna i čovjekolikih majmuna) svojstvena isključivo čovjeku. Taj važni segment postava ilustriran je brojnim muzejskim predmetima i raznim interaktivnim prikazima skeletnih promjena koje nastaju zbog prijelaza s četveronožnoga na dvonožni način kretanja, s težištem na australopi-

² Arhitektonski biro SPURWIEN.

³ Radovi francuske kiparice Elisabeth Daynès.

sl.8.-10. Novi stalni postav Antropološkog odjela prirodoslovnog muzeja u Beču. Fotografija: Kurt Kracher © Naturhistorisches Museum Wien

tecima i na prva tri milijuna godina razvoja hominida. U drugoj su dvorani prikazi evolucije roda *Homo*, koji se pojavio prije otprilike dva milijuna godina, a čija je evolucija karakterizirana daljnjim povećanjem volumena mozga, kao i reorganizacijom područja unutar mozga te povećanjem određenih režnjeva prema kojima se mogu pratiti razvoj i specijalizacija finijih motoričkih sposobnosti, a kasnije i pojava jezika. Paralelno se može pratiti i kulturna evolucija roda *Homo*, uz čiju se pojavu vezuje i pojava izrade kamenog alata i drugih ostataka materijalne kulture kao što su ognjišta i dokazi koji govore o različitim strategijama lovačkog načina života u paleolitiku.

Tehnološke inovacije omogućile su proučavanje nevjerojatno miniskulnih detalja koji pridonose rasvjetljavanju pojedinih pitanja, a ona potom pomažu upotpuniti slijed čovjekova razvoja: proučavanje arhaične DNK govori o genskoj raznolikosti prapovijesnih populacija te o ranoj selekciji pojedinih gena koji omogućuju isključivo ljudske sposobnosti (kao što je govor); proučavanje stabilnih izotopa svjedoči o različitim tipovima prehrane koja ima izravan utjecaj na razvoj ne samo različitih žvačnih aparata već i na rast i razvoj kalorično skupih organa

kao što je mozak; miniskulne unutrašnje strukture zubi govore o rastu i razvoju organizama kojima su nekoć pripadali itd. Iako je autorica koncepta željela prikazati najvažnije suvremene znanstvene spoznaje i najnovija istraživanja radi što dugotrajnije aktualnosti i vremenske relevantnosti novoga stalnog postava, njihovo sažimanje u modularne cjeline unutar dvije dvorane antropološkog postava nikako nije zakrčilo prostor novoga stalnog postava, kao ni opteretilo ili obeshrabilo posjetitelje različitih profila.

Ozračje novoga stalnog postava zasigurno se može opisati kao svježje i vizualno čisto. Ono što je zasigurno uspješno obavljeno jest višeslojnost i višeznačnost prikazanih materijalnih dokaza ljudske evolucije. Svaki posjetitelj novoga stalnog postava može, ovisno o svojim interesima ili mogućnostima, iz postava iščitati ono što želi. U stalnom postavu javnosti su izloženi brojni odljevci lubanja i kostiju hominida, vrlo žive rekonstrukcije australopiteka, arhaičnih pripadnika roda *Homo* i neandertalaca³, koje su popraćene popularnoznanstvenim legendama, karikaturama i interaktivnom tehničkom opremom. Dostupne su i postaje s odljegovcima lubanja

sl.11-12. Novi stalni postav Antropološkog odjela prirodoslovnog muzeja u Beču.

Fotografija: Kurt Kracher
© Naturhistorisches Museum Wien

na kojima se i opipom može pratiti razvoj hominida, što je prikladno i za osobe slabijega ili oštećenog vida.

Primljeno: 15. travnja 2014.

LITERATURA

1. Kuper, A., 1993. Racial science. *Nature* 364: 754.
2. Randolph, V. & Teschler-Nicola, M. 2013. Mensch(en) werden. *Das Magazin des Naturhistorischen Museums Wien*, Wien.

REVIEW OF THE NEW PERMANENT DISPLAY OF THE ANTHROPOLOGY DEPARTMENT OF THE NATURAL HISTORY MUSEUM IN VIENNA

In early 2013, the Natural History Museum in Vienna opened its new permanent display for the anthropology department. The new permanent display, which is open to the public after 16 years, and called *Hominidevolution*, focuses on the evolution of human beings, a theme that is always intriguing. The concept was devised by Dr Maria Teschler-Nicola, director of the anthropology department. She brought together many consultants and assistants to produce the setup and has successfully presented, explained and made familiar to museum visitors this complex theme.

In the three and a half decades since the opening of the old, controversial anthropological display, the whole paradigm and focus in research into biological anthropology has been changed in the world at large and in Austria as well. A complete departure from the old fashioned typologies of populations and social Darwinism can be seen in the new display with the introduction of contemporary scientific knowledge derived from entirely new technologies of study and presentation of museum material. These innovations have made the display very fresh and modern, and its special look and contents are developed in a highly original multimedia form of museum communication.

The long expected opening of the new permanent display was hailed by the Croatian Natural History Museum, which has a century-long tradition of successful collaboration with its counterpart in Vienna. At the grand opening, in highly secure display cases, three important original fragments (Krapina 4, 58 and 188.8) from the collection of the Krapina diluvium kept in the Croatian Natural History Museum in Zagreb were displayed. The skull fragment Krapina 4 was back in 1899, immediately after the first season of digs at the Hušnjakovo site in Krapina, brought by Dr Gorjanović Kramberger to show and discuss with Dr Josef Szombathy, then the director of the prehistoric department of the Museum.